

Det er ikke penger som er problemet i norsk skole

Av Jørn Rattsø

Det er vanskelig å tenke seg at myndighetene skal makte å hindre friskoler, skolevalg og konkurranse. Utjevning gjøres lettere ved å løfte bunnen enn å presse ned toppen, skriver professor Jørn Rattsø. Han tror lærerorganisasjonene vil motarbeide en slik nyvinning med alle midler og tape makt. Middelklassen og lærerne sammen vil forme den nye skolen. Om 10–20 år vil vi trolig trekke på smilebåndet av det gamle skolemonopol, skriver Rattsø. I denne artikkelen tar han for seg effektiviteten i norsk skole og etterlyser alternativer til enhetsskolen.

Norsk skole er på den internasjonale pengetoppen. Det høres ikke slik ut i den offentlige debatt. Politikerne konkurrerer om å kaste penger etter skolen. Men i internasjonal sammenligning av pengebruk i skolen kan vi skryte av å være best. Utgiftene per elev i grunnskolen ligger 60–70 prosent over OECD-gjennomsnittet. I internasjonale sammenligninger ligger vi ved eller under gjennomsnittet i elevprestasjoner. Det er et gap mellom pengebruken og resultater i norsk skole. Det burde bekymre politikerne. Og gapet blir ikke mindre om man bare pøser på med mer penger.

Om topp pengeinnsats og middelmådige resultater

I forrige skoleår hadde vi 580.000 elever i grunnskolen (iflg. Aktuell utdanningssta-

tistikk fra SSB). Dette året la vi inn ca. 60.000 årsverk i skolen. Det betyr at hvert årsverk i skolen betjener mindre enn 10 elever. Også her er vi i verdenstoppen. Ingen har så arbeidsintensiv skole som oss. I 1980 hadde vi også ca. 580.000 elever. Da hadde vi vel 43.000 årsverk i skolen. Vi har altså økt arbeidsinnsatsen i skolen med 17.000 årsverk eller 40 prosent på 20 år – for en skole med samme elevtall. Det er dette som kalles nedskjæringer i skolen i den offentlige debatt.

Elevene undervises i klasser. De 60.000 årsverkene driver ca. 29.000 klasser i grunnskolen. Det er mer enn to årsverk per klasse. Ingen kan måle seg med oss. I 1980 hadde vi ca. 1.5 årsverk per klasse. Veksten er altså formidabel, men mindre enn årsverksveksten. Det skyldes at vi har

flere klasser. Antall skoler går ned, men til tross for det øker antall klasser og dermed går klassestørrelsen ned. Selv med en kraftig urbanisering og dermed større skoler reduseres klassestørrelsen.

Mesteparten av arbeidsinnsatsen er lærere. Vi har vel 65.000 lærere i grunnskolen som utgjør ca. 50.000 årsverk. Resten av arbeidsinnsatsen er administrasjon og assis-

tenter. Det betyr at vi har 11.5 elever per lærerårsverk. Gjennomsnittet for OECD-området er 17 elever per lærerårsverk, dvs. nærmere 50 prosent mer enn oss.

Med denne pengeinnsatsen skulle man tro at Norge peker seg ut i internasjonale sammenligninger av elevprestasjoner. Men slik er det ikke, iallefall ikke til vår fordel. Først må det erkjennes at det er vanskelig

å sammenligne mellom land hva skolen får til. Skolen har så mange oppgaver, i personlig oppdragelse, oppdragelse til samfunnsansvar, samarbeidsevner, sosial integrering osv. Når man sammenligner skolens resultater mellom land konsentrerer man seg om kunnskapsnivået. Det er tross alt en hovedoppgave å gi elevene kunnskap og ferdigheter. Evaluering av kunnskapsnivået er også vanskelig, men nå foreligger det iallefall rimelig betryggende metoder i TIMSS (Third International Mathematics

«Det er tross alt en hovedoppgave å gi elevene kunnskap og ferdigheter»

and Science Study). Det er et omfattende prosjekt som tester elevenes kunnskaper i matematikk og naturfag i ulike aldersgrupper. Testene tar hensyn til at landene har noe forskjellig faglig orientering og pensum. Det foreligger komplett dokumentasjon av resultatene for skoleåret 1994–95.

I TIMSS-sammenligningen er resultatene for Norge nedslående. Ca. 40 land er med i testene for 13- og 14-åringer. Det er gjort tester for et utvalg i aldersgruppen,

der prosentandel riktige svar danner grunnlaget for rangeringen av land. Blant de 40 landene ligger Norge under gjennomsnittet i matematikk og omkring gjennomsnittet i naturfag. Tilsvarende tester er gjort for 9- og 10-åringer for 26 land. Her ligger Norge under gjennomsnittet både i matematikk og naturfag.

De land som gjør det best er Singapore, Sør-Korea, Japan og Tsjekkia. Forskjellene er betydelige. Hvis vi ser på matematikk for 14-åringer, så har norske elever vel 50 prosent riktige svar mens elever fra Singapore har omtrent 80 prosent riktige svar. Av EU-land er det Belgia og Holland som gjør det best, begge med vel 60 prosent riktige svar i matematikk.

De internasjonale forskjellene reiser brede spørsmål om sammenhengen mellom økonomisk utvikling, velferdsstat og skoleprestasjoner. En interessant problemstilling fanges opp av boktittelen «The rise and decline of nations», med påstanden om at høyt inntektsnivå og velutviklet velferdsstat i seg selv bereder grunnen for «decline». Et første tegn på nedgangen kan være en dårlig fungerende skolesektor. De brede argumenter handler om at velferdsstaten generelt reduserer innsats, entreprenørskap og innovasjon. For skolen kan det bety at elevene er mindre motivert til hard arbeidsinnsats og at skolen ikke er rettet

«Pengebruken er vridd til fordel for arbeidskraft og på bekostning av skolebygg og læremidler»

mot produktivitet og innovasjon. Hvis man ser på de land som gjør det godt og dårlig i internasjonale skolesammenligninger (materialet fra TIMSS), tyder det på at kunnskapsnivået er fallende med offentlig sektors andel av nasjonalproduktet. Om vi bruker en annen variabel som beskriver velferdsstaten, generøsiteten i arbeidsledighetstrygden, så synes også økt generøsitet å gi dårligere skoleprestasjoner. Det vil være interessant i en annen sammenheng å forfølge disse spørsmål.

Forskjellsskolen I: Penger

Vi har slått fast at Norge er best når det gjelder å satse på skolen. Hvordan skal man da forklare det mediebildet som er skapt om at norsk skole er i forfall?

Skolebygninger ramler sammen og elevene

leser skolebøker i samfunnsfag hvor Einar Gerhardsen er statsminister. La oss se på et par forklaringer. Med økonomibriller er ikke kritikken om skolebygg og læremidler så veldig

underlig. Det kalles på fagspråket feil faktor-intensitet. Oversatt betyr det at pengebruken er vridd til fordel for arbeidskraft og på bekostning av skolebygg og læremidler. Sterk vekst i skolebevilgningene er tatt ut som økt lærerinnsett. Det er kanskje ikke spesielt høyt lønnsnivå for lærere, men de har tatt ut mye velferd i lav arbeidstid og mange lærere. Slik skjevhet i pengebruken er forventet når sektoren domineres av sterke lærerorganisasjoner. Vi

kan si at arbeidskraften er særlig godt organisert, men skolebygg og læremidler er det ikke. Derfor vinner arbeidskraften.

Den andre forklaringen er forskjellsskolen. Det er store forskjeller utover landet. Og når media jakter på elendighetsoppdrag («kun dårlige nyheter er gode nyheter»), kan de alltid finne noe elendighet. Hvis vi ser ut over landet er forskjellene i pengebruk i skolene voldsomme. Det er kommuneforskjellene som slår ut i skoleforskjeller. Kommunenes driftsutgifter per elev i grunnskolen varierer fra 30.000 kroner til 100.000 kroner. Ytterpunktene er ekstreme, fra «fattige» kommuner på Østlandet til kraftkommunene og Finnmarkskommunene. Hvis vi ser bort fra ytterpunktene og konsentrerer oss om de 80 prosent av kommunene «i midten», varierer driftsutgiftene per elev fra 40.000 kroner til 70.000 kroner. Omkring halvparten av variasjonen kan forstås på bakgrunn av skolestruktur og bosettingsmønster. Man skal likevel være klar over at kommuner med likt bosettingsmønster kan velge svært forskjellig skolestruktur. Resten av variasjonen henger i stor grad sammen med kommuneinntekter. Staten har skapt rike kommuner rundt kraftutbygging og med distriktpolitikken. Kommuner med høye inntekter har høye utgifter per klasse, få elever per klasse, og de gir mye spesialundervisning og mye delingstimer.

«Det er vanskelig å påvise at penger påvirker elevenes prestasjoner i skolen»

Enhetsskolen, som skal gi likhet, er altså organisert gjennom kommuner med forskjeller. Her ligger det sprengkraft. Vi har skapt relativ kommunal fattigdom i byene sammen med privat rikdom. I utkanten er det omvendt, relativ kommunal rikdom går hånd i hånd med privat fattigdom. Det er ikke overraskende at den velstående middelklassen i byene er frustrert over dårlige kommunale tilbud generelt, og dårlig skoletilbud spesielt. Denne middelklassen flykter fra kommunale tilbud over til private alternativer. Det er klart synlig innen helsetilbud og eldreomsorg. Som vi skal komme tilbake til vil nok grunnskolen være neste område som merker flukten.

Penger uten effekt?

Vi har sett ovenfor at land som bruker relativt lite penger på grunnskolen vinner i internasjonale sammenligninger av elevprestasjoner. Det kan være en trøst for foreldre som har sine barn i kommuner og skoler med lite penger. Hva er det penger er til hjelp for? Det er vanskelig å påvise at penger påvirker elevenes prestasjoner i skolen. Hva er da grunnlaget for politikernes beslutninger om pengebruk i skolen?

Sammenhengen mellom ressursbruk og elevresultater har vært analysert grundig siden «Coleman-rapporten» i USA på 1970-tallet. Der borte var man interessert

i å finne ut om forskjellene i prestasjoner mellom hvite og svarte elever skyldes at skoler for hvite hadde mer penger. Konklusjonen av analysen ble oppsummert i en klassisk replikk av en skuffet demokrat (Daniel Patrick Moynihan): «It's all in the family!» Det er ikke pengebruken i skolen som bestemmer hvordan elevene gjør det, det er familiebakgrunnen. Barn fra møblerte hjem (møblert med bøker) gjør det best, og særlig om de går i klasse med andre barn fra møblerte hjem.

Dette hovedresultatet, at foreldrebakgrunn og elevsammensetning er det avgjørende, stemmer også med norske analyser. Elevenes prestasjoner er i slike analyser

målt med eksamensresultater, videreutdanning eller arbeidsmarkedstilpasning. Distriktskommunenes store pengebruk i skolen synes ikke å gjøre at deres elever er overlegne. I skoledebatten er det vanlig å kjempe for små klasser. Små klasser har man jo nok av i distriktskommunene, men det hjelper ikke på elevenes prestasjoner. Det har sammenheng med betydningen av elevsammensetning. Små klasser kan nok gjøre at den enkelte elev får mer oppmerksomhet fra lærerne, men det gir samtidig færre medelever som man kan lære av og med. Foreldre bør heller søke mot gode klasser enn små klasser. På den andre siden kan nok for store klasser være en ulempe.

Det er nesten litt betenkelig at man heller ikke finner særlig effekt av lærerinnsats på elevprestasjonene. Det er et vanlig krav at lærerinnsatsen må økes, særlig fra lærerorganisasjonene. Her er det nok ikke mengden det kommer an på, men kvaliteten. Lærernes kvalifikasjoner og valg av pedagogisk opplegg har betydning. Nyere forskning legger i det hele tatt mer vekt på hva som skjer i klasserommet. Det handler ikke bare om å komme på rett skole, men også om å havne i rett klasse.

Som diskutert innledningsvis har den norske skolen ikke utmerket seg i internasjonale sammenligninger, til tross for den høye pengebruk. Denne erfaringen bekrefter således de skoleanalyser som er gjort i mange land. Siden vi allerede ligger på internasjonal topp i pengebruk, er det antagelig annet enn penger som må til.

Forskjellsskolen II: Gode og dårlige skoler

I enhetsskolen er alt likt, skulle man tro. Men slik er det ikke. Alle vet at det finnes gode skoler og dårlige skoler. Det er ikke overraskende, fordi slike forskjeller er vanskelig å unngå. Men det er ingen offisiell informasjon om skoleforskjellene. De fornektes. Foreldre baserer seg på rykter og tips fra andre foreldre. Det er interessant at en så sentral del av barnas oppvekst er omgitt av hemmelighetskremmeri og rykter. Det er kanskje nødvendig for å beholde troen på enhetsskolen.

Er det så tilfeldig hvem som havner i de gode og hvem som havner i de dårlige skolene? På en måte kunne man si at det var «rettferdig» hvis elevfordelingen var tilfeldig. Men det er neppe slik. To mekanismer bidrar til systematiske forskjeller. Først og viktigst er foreldres bosted. Velstående foreldre vil lettere kunne ta hensyn til skoletilbudet når de velger bosted. På fagspråk heter dette sortering etter mobilitet. De mest ressurssterke er mest mobile og kan ta hensyn til gode skoler i sitt bostedsvalg. Dette er litt vanskelig når man ikke helt vet hvor det er gode og hvor det er dårlige skoler. Men den uformelle kunnskapen hjelper nok de motiverte foreldre til riktig bostedsvalg. Den andre mekanismen handler om lærernes valg av skole. Gode skoler med gode elever kan tiltrekke seg gode lærere. Det vil forsterke forskjellene.

I det norske skolesystemet skal det være minst mulig valgfrihet for foreldrene. Den offentlige tildeling skal sikre standardisering og likhet. Men det er vanskelig å ta fra innbyggerne all valgfrihet. Folk kan flytte, og det kan også lærere. Dermed er konkurranse og valgfrihet kommet inn bakdøra. Ikke i stor grad. Men nok til at flyttinger skaper systematiske forskjeller. Hvor familier med lavere inntekt og mindre ressurser lett blir «låst fast» i et område med en dårlig skole. Det viser seg vanskelig å motvirke dette med pengeoverføringer, som fra «gode» til «dårlige» bydeler i Oslo.

Monopol eller skolevalg

Vi har holdt sterkt fast på den offentlige tildelingsmodell med minimal valgfrihet og dermed minimal konkurranse. Den enkelte skole har tilnærmet monopol i sitt område. Monopoler har ofte felles trekk – de er lite fleksible og responsive på omgivelsene, og de har lav effektivitet og innovasjon. Hvorfor? Fordi de ikke opplever konkurranse. Kan det hjelpe å øke valgfriheten og konkurransen?

Det er lett å forstå at grunnskolen i de fleste land opptrer som lokale monopolister. Foreldre ønsker at barna skal gå på skole i hjemmets nærhet og mobiliteten er begrenset. Det er vanskelig å etablere konkurranse i skolen.

Den mest grunnleggende form for konkurranse i skolen har vi allerede nevnt – at foreldre kan flytte for å finne fram til en god skole. Denne type konkurranse kan vi kalle skolevalg koblet til bostedsvalg. Slik konkurranse virker åpenbart best i og omkring større byer, siden kostnadene ved å flytte er lav og mobiliteten er høy. Analyser av denne form for konkurranse foreligger fra USA, hvor selvstendige skoledistrikter driver og finansierer skolene. Spørsmålet er om skolene fungerer bedre i områder med konkurranse mellom mange skoledistrikter. Alternativet er skoler i området med få skoledistrikter og liten mobilitet. Svaret er at konkurranse virker. Områder med sterk konkurranse har lavere kostnader og bedre elevprestasjoner enn andre.

Det er vanskelig å si om slik konkurranse er av betydning i Norge. Vi har ovenfor diskutert den seleksjon av familier vi har mellom «gode» og «dårlige» skoler. Her er problemstillingen om slik flytting av familier påvirker skolenes dyktighet. Det er tvilsomt om vi har en slik effekt, fordi det hos oss ikke er klart at en skole vinner på å være dyktig. Det identifiseres ikke i noen offentlig dokumentasjon. Og følgelig er det heller ikke noen belønning knyttet til det. Det er vel heller slik at en skole som påviselig ikke fungerer godt kan vente seg en belønning i form av økte bevilgninger.

En annen type konkurranse er skolevalg gitt bosted. Det krever at det finnes alternative skoler i rimelig avstand fra hjemmet. I USA har det lenge vært private, katolske skoler som har gitt en viss konkurranse til de offentlige. I løpet av 1990-åra har det dukket opp et nytt alternativ, «charter schools» eller «friskoler». Både katolske skoler og friskoler fungerer gjerne bedre enn de offentlige. Spørsmålet her er om de offentlige skoler fungerer bedre når det er konkurranse fra friskoler. Siden friskoler gjerne dannes som en reaksjon på dårlige offentlige skoler, kan man lett komme til den feilslutning at friskoler gir dårligere offentlig skole. I studier fra Michigan og Arizona i USA, hvor det er mange friskoler, har man tatt hensyn til problemet ved å analysere hvordan endring av produktiviteten utvikler seg i offentlige skoler med og uten konkurranse.

Konklusjonene av disse analysene er at konkurranse fra friskoler gir bedre offentlige skoler. Når en viss andel av elevene er gått over til friskoler stiger produktiviteten i de offentlige skoler vesentlig. De offentlige skolene «skjerper seg» og gir sine elever mer kunnskapsøkning.

Dette er et meget interessant resultat, siden de elever som går over til friskoler antagelig er de mest motiverte, iallefall med de mest motiverte foreldre. Til tross for dette gir altså alternative skoler en konkurranseeffekt som forbedrer de offentlige.

Friskolene i USA som er analysert ovenfor er stort sett finansiert ved at foreldrene betaler en studieavgift som omtrent tilsvarer stats-tilskuddet per elev i offentlige skoler. Når de offentlige skoler mister en elev til en friskole, mister de statstilskuddet for denne eleven. Et annet eksperiment som er gjort er bruk av kuponger («vouchers») som viktigste kilde til finansiering av alternative skoler. I Milwaukee i USA er det gjort et omfattende eksperiment hvor kuponger er øremerket familier med lave inntekter. Kupongen kan brukes i alle typer private skoler, og for hver elev som velger privat skole taper den offentlige skolen et beløp tilsvarende ca. halvparten av verdien av kupongen. Spørsmålet er igjen om hvordan den offentlige skolen reagerer på slik konkurranse. Hovedkonklusjonen er at offentlige skoler som sterkest berøres

av slike kuponger, har mer økning i kunnskapsnivået enn andre offentlige skoler. Konkurranse virker altså.

Det synes klart at skolevalg og konkurranse kan bidra til å gjøre alle skoler bedre, også de eksisterende offentlige skoler. Det er selvfølgelig en fare for at elever med lavt evnenivå ikke er attraktive for de nye skoler, og at familier med lav inntekt og svake ressurser ikke har gode forutsetninger for å utnytte skolevalgene. Vi kan ende opp med en sortering av slike elever til dårlige offentlige skoler som kan være vanskelig å forbedre. Det er åpenbart en utfordring å ivareta

sosial utjevning i et system med konkurranse.

Da kan det være godt å huske på at heller ikke vår enhetsskole har løst dette problemet.

«Konkurranse fra friskoler gir bedre offentlige skoler»

Monopolmodellen smuldrer opp

De fleste land synes å være på leting etter ny organisering av offentlige tjenester. Reformarbeidet følger generelle trender – større valgfrihet for folk og konkurranse mellom flere tilbydere. Landene søker å avvikle offentlige monopol og forvaltningsorganisering av tjenestetilbudet. Monopolmodellen har gitt god kontroll med offentlige tjenester, men kontrollen har hatt en høy pris. Produsentinteressene er blitt viktigere enn forbrukerinteressene. Nå er det brukerne som er på offensiven.

Skolene er i de fleste land den siste reformsektor, så også her hjemme. I skole-

systemet er det lærerne og deres organisasjoner som har stått sentralt, ikke elevene og deres foreldre. Skolen styres etter et ytterst komplisert avtalesystem som er forhandlet fram med lærerorganisasjonene. Det er vanskelig å se elevenes interesser i disse paragrafene. Og avtaleverket går langt inn i skolepolitiske forhold og langt ut over de avtaler om lønns- og arbeidsforhold som er vanlig i andre sektorer.

Det er på en måte underlig at skolen er den sektor som lengst står fast i gammel organisering. Man skulle tro at læring og kunnskap må skje i åpenhet og i kontakt med samfunnet rundt og at skolen er i fremste rekke i samfunnsutviklingen. Men slik er det ikke. Skolene er lukkede systemer og andre enn sertifiserte lærere slipper knapt inn. Andre typer kunnskap og kvalifikasjoner er lite velkommen. Skolen er et selvstyrt system og dominert av sterke organisasjoner. Man er kommet så langt at man nå tillater at skolene kan evalueres. Evaluering tillates. Men det skal helst være selv-evaluering. Utenforstående er jo ikke kompetente til å vurdere hvordan skolen drives.

Det er all grunn til å tro at perioden med offentlig skolemonopol, skoler lukket for samfunnet rundt, og organisasjonsstyrt skole snart er slutt. Drivkraften for endring er den samme som alle andre offentlige sektorer opplever. Det er den voksende, velstående, selvbevisste middelklassen som stiller større krav til valgfrihet, fleksibilitet og kvalitet. Man står ikke lenger med hatten i handa og tar imot

den offentlige tildeling. Denne kraften er mest tydelig i helsevesenet, med økende bruk av private og tildels utenlandske klinikker. Og det er lett å gi motforestillinger mot utviklingen. De velstående skaper gode løsninger for seg, og de ressursvake kan bli stående tilbake med restene av den gamle monopol-modell. Men det er neppe noen vei tilbake. Det er som å få tannpastaen tilbake på tuben. Den utålmodige middelklassen er en fortropp. På sikt kan alle være tjent med denne utviklingen, selv om det kan være noen tapere på kort sikt.

Det er frustrasjon med den offentlige skolen som har drevet fram alternativer som «charter schools» i USA. Denne bevegelsen observeres i mange land og har i vår nærhet nådd Sverige. Den voldsomme veksten i friskolene i Sverige omtales på annen plass i dette tidsskrift. Disse friskolene er typisk vokst fram i forstedene til de større byene. Det er tre forutsetninger som passer her. For det første befolkes forstedene av den velstående middelklassen med store krav til omgivelser og tjenester. De vil ha det beste for sine barn og er redd for at det offentlige produserer gjennomsnittlig middelmådighet. For det andre har forstedene befolkningsgrunnlag for alternativer, med mange elever innen korte avstander. For det tredje har forstedene gjerne ressurssterke foreldre og lærere med initiativ og kompetanse til å utvikle nye skoler. For dem er det en utfordring å skape noe nytt.

Skolevalg og konkurranse vil være lettere å etablere i byområder med korte avstander enn i utkanten. Utkanten kan ikke ta like stor del i fordelene ved konkurranse. Den dynamikk skolevalg og konkurranse gir vil samtidig virke attraktivt på lærerne, og de beste lærerne vil gjerne søke mot de nye skoler i byområdene. Distriktpolitikk vil stå sentralt når politikerne vil søke å temme den nye bevegelsen.

Det er vanskelig å tenke seg at myndighetene skal makte å hindre friskoler, skolevalg og konkurranse ut fra distriktenes situasjon og sosial utjevning. Utjevning gjøres lettere ved å løfte bunnen enn ved å presse ned toppen. Det vil være umulig å holde seg unna en moderniseringsprosess som alle land gjennomgår. Løsningen må snarere være særlige tiltak for å fange opp utkanten og sosiale hensyn.

Middelklassen og lærerne hånd i hånd

I Norge har vi unngått friskolebølgen ennå. Her tillates ikke konkurrenter til den offentlige skolen hvis de ikke er basert på et pedagogisk alternativ. Man bruker lovveien for å temme borgernes lyst til å flykte fra den offentlige skolen. Men det kan observeres et sterkt press for å etablere alternative skoler. De mange underlige religiøse koblinger til de nye private skoler må sees som et resultat av lovbegrensningen av regulære alternativer til den offentlige skolen. Men lover som er i utakt med sin tid vil ikke vare lenge.

Politikerne vil nok snart forstå at de må tillate alternativer til den offentlige skolen.

Selv om hovedbildet av norsk skole er organisasjonsmakt og monopol, betyr ikke det at alle skoler og alle lærere er fortapt. Det er mange kunnskapsrike og engasjerte lærere og rektorer rundt om i skolen. Det er de vi må bygge videre på. Det foregår også spennende eksperimentering med både undervisningsformer og organisasjonsmodeller. Og på regjeringsnivå er det sterkere fokus på evaluering og resultater.

Reformer og friskoler må stimulere disse progressive elementene i dagens system.

Framtidas skole vil jo først og fremst befolkes

med dagens lærere, selv om betingelser for rekruttering av nye lærere blir bedre.

Det blir spennende å se hvordan den organisasjonsstyrte offentlige skolen vil reagere på konkurransen fra nye friskoler, når de kommer. Det er all grunn til å tro at lærerorganisasjonene vil motarbeide nyvinningen med alle midler og vil tape makt på omleggingen. Men det er slett ikke sikkert at lærerne vil tape på en utvikling hvor skolen oppgir sin isolasjon og igjen blir en del av samfunnet, og hvor lærerne får nye utfordringer i mer fleksible omgivelser enn det dagens skole kan tilby. Det er derfor all grunn til å tro at middelklassen og lærerne sammen vil forme den nye skolen, og at vi om 10–20 år vil trekke på smilebåndet av det gamle skolemonopol.

- Flinke elever må få

LEKSTRA HJELP

Av KRISTIN BLAEPKE och TERJE VISNES (foto)

Mens svake skoleelever får mye ressurser, blir flinke elever forlatt. Mange i det norske skolemiljøet mener det er en urettferdig utdeling av ressurser på de flinke.

Det var lenge politisk ukonsekvent å bruke penger på de flinke elevene. Flere og flere snakker nå om å gjøre mer for de flinke, sier Ingvald Holden, førsteamanuensis i pedagogisk fagdidaktikk. «Jeg vil si at han arbeider med hvordan matematikk kan gøres bort i skolen.

Holden holder kurs for lærere over hele landet i hvordan undervisningen kan tilpasses elevenes ulike behov. Gjennomgangstesten har vist at de flinke klarer seg godt på egen hånd. Vi må finne ut hvordan vi kan hjelpe elevene til å lære seg mer.

... i Aker
... oppdrager
... landet til å
... per for de el
... ger ekstra
... All
... str
... tte

Høyre- allergi

INGE LONNING
skolepolitisk talsmann i Høyre

... med statlige detaljregulering. Det er Høyres skolepolitikk fra Høyre
... etterlyste klarere skolepolitikk fra Høyre
... - Hva mener Høyre med å slippe skolene fri?
... - Ved siden av dette vil vi gjerne se at de som har behov for støtte, som det er mange av, får det de trenger til å lære seg.

ta gymnasieskolor

... med en
... rrelager

... vil kreve det samme i alle skoler eller Oslo, som i de andre.
- Dere vil jo også ha prestasjonslønner for lærere? Og prestasjonslønner må deles ut på et vis. Det er viktig å sikre at skolene skal konkurrere på en fair måte.
- Samtidig er det viktig å sikre at alle elever får en god utdannelse. Det er ikke nok å se på resultatene, men også på hvordan elevene lærer og utvikler seg.

Mindre regulering
- Men dette betyr et farvel til den norske enhetsskolen?
- Ja. Den har for lengst overlevd seg selv.

6
... utvalgte
... om ressurser
... skolens resultat
... En kommende ES
... isar doc
... re
... itl
... y
... änt.
... goda
... För
... niera
... Skole
... elever
... resurse
... utvärder
... ingar
... • För det andra tydliga sociala
... regler i skolen. De elever som

bryter mot reglerna måste en påföljd. Men ordningsreglerna måste vara vettiga och gå ut på att ge elever en bra utbildning. Det är viktigt att vi har regler om mänskliga

... skolorna kännetecknas av fokuserat arbete. Lärarna och skollidarna måste se elever och lärare som människor och inte bara som nummer. Det är viktigt att eleverna får en bra utbildning som utmanar dem och hjälper dem att utvecklas.

Har
stul

Faller sammen

... dag presenterar finansdepartementet ett nytt sätt att jämföra gymnasieskolornas resultat. För första gången blir det möjligt att jämföra alla gymnasier med varandra och se vilka framsteg eleverna gör. DN visar vilka som är Sveriges tolv bästa gymnasier.

... För det andra tydliga sociala regler i skolen. De elever som bryter mot reglerna måste en påföljd. Men ordningsreglerna måste vara vettiga och gå ut på att ge elever en bra utbildning. Det är viktigt att vi har regler om mänskliga

Här är Sveriges